

BIBLIOTEKA PEDAGOGICZNA PRZYSZŁOŚCI

**NIEKONWENCJONALNE ZASOBY
I UŻYTKOWNICY JUTRA**

pod redakcją naukową

**Marty Ślusarek
i Wandy Bukowczan**

B I B L I O T E K A
P E D A G O G I C Z N A
P R Z Y S Z Ł O Ś C I

NOWE OGÓLNOPOLSKIE FORUM BIBLIOTEK PEDAGOGICZNYCH

BIBLIOTEKA PEDAGOGICZNA PRZYSZŁOŚCI

NIEKONWENCJONALNE ZASOBY I UŻYTKOWNICY JUTRA

POD REDAKCJĄ NAUKOWĄ
MARTY ŚLUSAREK
I WANDY BUKOWCZAN

Kraków 2024

© Copyright by Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. Hugona Kołłątaja w Krakowie
and individual authors, 2024

© Copyright by Księgarnia Akademicka

Recenzenci:

dr Agnieszka Fluda-Krokos
prof. nadzw. dr hab. Krzysztof Walczak

Opracowanie redakcyjne:

Natalia Hipnarowicz

Projekt okładki i logo:

Adrian Idzik

Fotografia na okładce:

Pixabay

ISBN 978-83-8368-112-2 (druk)

ISBN 978-83-8368-113-9 (PDF)

<https://doi.org/10.12797/9788383681139>

Publikacja sfinansowana ze środków przeznaczonych na działalność statutową

WYDAWNICTWO KSIĘGARNIA AKADEMICKA

ul. św. Anny 6, 31-008 Kraków

tel.: 12 421-13-87; 12 431-27-43

e-mail: publishing@akademicka.pl

Księgarnia internetowa: <https://akademicka.com.pl>

Spis treści

Marta Ślusarek, Wanda Bukowczan, Wstęp	7
Dorota Kamińska, Wizje i zadania biblioteki przyszłości w opracowaniach z francuskiego obszaru językowego	11
Magdalena Wójcik, Nowe specjalizacje w zawodzie bibliotekarza – <i>data librarian, blended librarian, embedded librarian</i>	25
Karol Baranowski, Sztuczna inteligencja w pracy bibliotekarza – szanse, możliwości, obawy	33
Paweł Marchel, Jak stworzyć autentyczną markę osobistą bibliotekarza?	39
Marta Jesionek, Biblioteki pedagogiczne w mediach społecznościowych. Inwestycja w przyszłość czy strata czasu?	49
Katarzyna Sanak-Kosmowska, Kompetencje cyfrowe i potrzeby edukacyjne generacji Alpha w kontekście korzystania z bibliotek	59
Dagmara Kawoń-Noga, Żywa Biblioteka jako niekonwencjonalny zasób wiedzy o tolerancji i prawach człowieka	69
Magdalena Płatonow, Blisko ludzi. Wybrane działania Biblioteki Pedagogicznej Wojewódzkiego Ośrodka Metodycznego w Gorzowie Wielkopolskim	83
Katarzyna Figurska, Monika Wachowicz, Rola łódzkiej księżnicy pedagogicznej w popularyzacji historycznego dziedzictwa regionu na przykładzie funkcjonującego w jej strukturach Muzeum Oświaty Ziemi Łódzkiej	93
Anna Załona, Kolekcja ze Zbiorów Jana Feusette’a (ze szczególnym uwzględnieniem książek z dedykacjami) w Pedagogicznej Bibliotece Wojewódzkiej w Opolu	109
Marta Jasińska, Agnieszka Sokołowska, Książka bliżej czytelnika – wolny dostęp do zbiorów	121
Klaudia Kierc, Kodowanie i roboty edukacyjne w bibliotece. Praktyka Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. Hugona Kołłątaja w Krakowie	127
Agata Pazdur-Bąk, Nowe wydanie, nowe wyzwanie – studium przypadku	135
Indeks nazwisk	141

Wstęp

Wielu z nas codziennie obserwuje żywiołowy rozwój „cyfrowego świata”. Rzeczywistość ulega szybkim przekształceniom, zmieniają się potrzeby i aspiracje ludzi, a nowe technologie otwierają przed nami nieznane wcześniej możliwości, które dotychczas żyły tylko w wizjach literatów futurologów. Często wydaje się nawet, że nowoczesne realia wykraczają daleko poza dawniejsze wyobrażenia.

Rozważania nad miejscem, formą istnienia i rolą bibliotek pedagogicznych, w tej dokonującej się na naszych oczach przemianie, były tematem przewodnim VII Nowego Ogólnopolskiego Forum Bibliotek Pedagogicznych, które odbyło się w dniach 15-16 czerwca 2023 roku. Wśród zagadnień poruszanych na konferencji znalazły się: przyszłość bibliotek pedagogicznych w kontekście dynamicznego rozwoju nowych technologii cyfrowych, kompetencje współczesnych bibliotekarzy, oczekiwania i potrzeby czytelników oraz sposoby kształtowania bibliotek jako nowoczesnych centrów informacji i edukacji.

Niniejszy tom prezentuje zarówno przegląd propozycji teoretyków przewidujących dalsze ścieżki rozwoju nowoczesnego bibliotekarstwa, jak i relacje bibliotekarzy praktyków, którzy starają się nadążyć w biegu za nowoczesnością.

Publikację otwiera tekst Doroty Kamińskiej zatytułowany *Wizje i zadania biblioteki przyszłości w opracowaniach z francuskiego obszaru językowego*. Analizie poddano dorobek autorów francuskojęzycznych z Europy i Ameryki Północnej oraz formułowane przez nich postulaty. Biblioteka ma być według nich źródłem i weryfikatorem wiarygodności informacji, miejscem swobodnej kreacji wiedzy, a także przestrzenią do spotykania się osób z różnych grup społecznych. W artykule podkreślono również rolę architektury i odpowiedniej aranżacji przestrzeni bibliotecznej jako czynników ułatwiających korzystanie z biblioteki w przyjaznej atmosferze.

Artykuł Magdaleny Wójcik *Nowe specjalizacje w zawodzie bibliotekarza – data librarian, blended librarian, embedded librarian* skupia uwagę na zmianach, które aktualnie dokonują się w pracy bibliotekarzy. Autorka – stosując metodę analizy i krytyki piśmiennictwa z ostatnich dziesięciu lat – przedstawiła procesy kształtowania się

nowych specjalizacji, omówiła nowatorskie profile kompetencyjne i bieżące definowanie roli bibliotekarzy oraz wysunęła prognozy dotyczące dalszej ewolucji zawodu.

Jedno z najnowszych narzędzi ery transformacji cyfrowej zaprezentował Karol Baranowski w referacie *Sztuczna inteligencja w pracy bibliotekarza – szanse, możliwości, obawy*, zwracając uwagę na wyzwania i możliwości, jakie niesie rozwój nowoczesnych technologii, oraz na ewolucję roli bibliotekarzy, którzy nie są już tylko strażnikami tradycyjnych zbiorów, lecz stają się przewodnikami w cyfrowym świecie – oferują wsparcie, edukację i pomoc w zarządzaniu danymi.

O stosowaniu wykorzystywanych w biznesie rozwiązań podnoszących efektywność działań bibliotecznych opowiada Paweł Marchel w tekście *Jak stworzyć autentyczną markę osobistą bibliotekarza?* Autor wskazuje na autentyczność jako kluczowy element w procesie kreowania marki osobistej i podstawę do tworzenia silnej relacji z odbiorcami. Przedstawia główne etapy procesu budowania autentycznej marki, podkreślając, że każdy pracownik biblioteki, bez względu na zakres obowiązków, może budować własną markę osobistą, wykorzystując m.in. media społecznościowe.

Biblioteki pedagogiczne w mediach społecznościowych. Inwestycja w przyszłość czy strata czasu? – zastanawia się w kolejnym artykule Marta Jesionek. Posługując się najnowszymi danymi statystycznymi, poddaje analizie cztery najpopularniejsze platformy, rozpatruje ich możliwości, ograniczenia, sposoby komunikacji z odbiorcami, zakładaną grupę adresatów oraz szanse, jakie omawiane media dają bibliotekom w zakresie promowania tych instytucji.

Katarzyna Sanak-Kosmowska w referacie *Kompetencje cyfrowe i potrzeby edukacyjne generacji Alpha w kontekście korzystania z bibliotek* przybliżyła pokolenie osób urodzonych po 2010 roku i zwróciła uwagę, że kształtowanie u nich kompetencji przyszłości powinno odbywać się nie tylko poprzez formalną edukację, ale także dzięki wsparciu oferowanemu m.in. przez nowoczesne placówki biblioteczne. Jako przykład takiej instytucji przedstawiła innowacyjną działalność biblioteki publicznej Oodi w Helsinkach.

Nowoczesne sposoby popularyzowania wiedzy o istotnych problemach współczesnych społeczeństw zaprezentowała Dagmara Kawoń-Noga w tekście *Żywa Biblioteka jako niekonwencjonalny zasób wiedzy o tolerancji i prawach człowieka*. Na tle teoretycznych rozważań o istocie i mechanizmach powstawania stereotypów autorka przedstawiła genezę projektu Żywej Biblioteki, jego zasady oraz standardy działania, i zrelacjonowała przykłady praktycznego zastosowania omawianej idei, w tym doświadczenia polskie.

Użytkownik i jego zmieniające się w czasie potrzeby były przedmiotem zainteresowania Magdaleny Płatonow w artykule *Blisko ludzi: wybrane działania Biblioteki Pedagogicznej Wojewódzkiego Ośrodka Metodycznego w Gorzowie Wielkopolskim*. Przedstawiono w nim podejmowane na przestrzeni lat innowacje, organizowane szkolenia, akcje i autorskie projekty bibliotekarzy adresowane do różnych grup użytkowników, ze szczególnym uwzględnieniem nauczycieli i uczniów. Podkreślono,

że wszystkie aktywności podejmowane przez bibliotekarzy miały swoje źródło we właściwym rozpoznaniu potrzeb czytelników i uważnej obserwacji zmieniającej się rzeczywistości.

Jak atrakcyjnie i nowocześnie popularyzować wiedzę historyczną o regionie, pokazały Katarzyna Figurska i Monika Wachowicz w referacie *Rola łódzkiej książki pedagogicznej w popularyzacji historycznego dziedzictwa regionu na przykładzie funkcjonującego w jej strukturach Muzeum Oświaty Ziemi Łódzkiej*. Autorki omówiły stosowane rozwiązania, podkreślając unikatowość materiałów zgromadzonych w Muzeum, efektywność współpracy ze środowiskiem naukowym oraz przydatność współczesnych narzędzi z zakresu technologii informacyjno-komunikacyjnych do popularyzacji wiedzy historycznej.

Niekonwencjonalne zasoby biblioteczne zaprezentowała Anna Załona w tekście *Kolekcja ze Zbiorów Jana Feusette'a (ze szczególnym uwzględnieniem książek z dedykacjami) w Pedagogicznej Bibliotece Wojewódzkiej w Opolu*. Omówiono w nim zawierający egzemplarze ze znakami własnościowymi księgozbiór podarowany bibliotece przez jej wieloletniego dyrektora oraz opisano szczególnie cenny fragment kolekcji z odręcznymi wpisami dedykacyjnymi znanych twórców kultury.

Dwa kolejne referaty prezentują przykłady zastosowania nowoczesnych rozwiązań w bibliotekach pedagogicznych. Marta Jasińska i Agnieszka Sokołowska w artykule *Książka bliżej czytelnika – wolny dostęp do zbiorów* przedstawiły proces wdrażania nowego sposobu udostępniania zbiorów w Pedagogicznej Bibliotece Wojewódzkiej im. KEN w Warszawie Filii w Nowym Dworze Mazowieckim z wykorzystaniem technologii RFID. W tekście omówiono kolejne etapy oraz efekt końcowy realizacji projektu, który okazał się zbieżny z oczekiwaniami współczesnych użytkowników.

Swoje oczekiwania wobec bibliotek ma również najmłodsze pokolenie czytelników, a o tym, jak im sprostać, pisze Klaudia Kierc w artykule *Kodowanie i roboty edukacyjne w bibliotece. Praktyka Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. Hugona Kołłątaja w Krakowie*. Autorka przedstawiła działania biblioteki w zakresie wspierania uczniów i nauczycieli w edukacji czytelniczej i medialnej z wykorzystaniem robotów edukacyjnych (Ozoboty, Photon). Omówiła także zalety wprowadzania elementów kodowania i programowania do codziennych aktywności uczniów i zaproponowała przykłady zagadnień i tematów, w których mogą być wykorzystywane roboty edukacyjne.

Nowe media sprawiają czasem kłopot bibliotekarzom, ponieważ nie stworzono jeszcze rozwiązań normatywnych do ich formalnego opracowania. Omówieniem tego problemu zajęła się Agata Pazdur-Bąk w tekście *Nowe wydanie, nowe wyzwanie – studium przypadku*. Posługując się przykładem konkretnej książki, autorka zwróciła uwagę na brak ustalonych zasad postępowania w obrębie tworzenia opisu bibliograficznego publikacji, w której elementy multimedialne umieszczono w linkach, do których kierują kody QR. Autorka podkreśliła konieczność pilnego ustalenia ogólnych zasad, które będą odzwierciedlały nowoczesne rozwiązania technologiczne.

Wizerunek współczesnej biblioteki to wypadkowa trzech czynników: technologii cyfrowych, kompetencji bibliotekarzy i wymagań użytkowników. W każdym z tych aspektów trzeba obserwować nowe zjawiska, tendencje i potrzeby, a także proponować działania będące odpowiedzią na wyzwania współczesności. Zaprezentowane w niniejszym tomie materiały mogą być inspiracją i służyć pomocą w realizacji zadań, które sprawiają, że biblioteki pedagogiczne będą niezbędnymi i atrakcyjnymi placówkami edukacyjnymi w cyfrowej rzeczywistości.

Redaktorki

DOROTA KAMIŃSKA

Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. Hugona Kołłątaja w Krakowie
Filia w Myślenicach

Wizje i zadania biblioteki przyszłości w opracowaniach z francuskiego obszaru językowego

Ilość tekstów francuskojęzycznych dotyczących przyszłości bibliotek jest ogromna. Od razu widać, że nasilenie zainteresowania tą problematyką przypada na dwa okresy. Pierwszy to czas przełomu XX i XXI wieku, moment, w którym cyfryzacja stawiała pierwsze kroki i instytucje zajmujące się przechowywaniem dokumentów stanęły przed problemami związanymi z nową, cyfrową formą zapisu i utrwalania ludzkiej myśli. Drugi okres to przełom pierwszej i drugiej dekady XXI wieku, czyli czas, kiedy ludzkość zyskuje szeroki dostęp do zasobów elektronicznych udostępnianych za pomocą platform informatycznych. W tym czasie trwają intensywne prace nad digitalizacją zbiorów i duże biblioteki coraz częściej mają już możliwość udostępniania swoich zasobów w internecie. Powstają także biblioteki cyfrowe, istniejące jedynie w rzeczywistości wirtualnej, mnożą się repozytoria i inne formy udostępniania zasobów w sieci. Zmiany te dokonują się bardzo szybko, a coraz szersza dostępność wirtualnych źródeł informacji stawia przed bibliotekarzami pytanie o przyszły kształt i rolę bibliotek.

Poniższa analiza myśli autorów francuskojęzycznych nie wyczerpuje oczywiście bogactwa literatury poświęconej tej tematyce, a jest jedynie pobieżną próbą zasygnalizowania problemów, na które zwracają uwagę frankofońscy badacze i bibliotekarze praktycy. Wykorzystano głównie analizy i wywiady dotyczące różnych wizji biblioteki przyszłości przeprowadzone w 2018 roku przez Instytut Goethego i opublikowane przez kanadyjski oddział tej instytucji. Uwzględniono w nich nie tylko zachodnioeuropejski, lecz również północnoamerykański sposób patrzenia na problemy,

z którymi borykają się współczesne biblioteki. Pewnym uzupełnieniem jest też publikacja Viviane Morin i Audrey Raynault¹ dotycząca koncepcji bibliotek szkolnych jako miejsca swobodnej kreacji wiedzy oraz książka Florence Roche i Frédérica Saby poświęcona bibliotekom uniwersyteckim².

Większość autorów zauważa, że w świecie, gdzie informacja jest ogólnie dostępna, rola biblioteki jako źródła wiedzy musi ulec znacznej modyfikacji. Cyfryzacja nie zmieni wprawdzie podstawowych zadań biblioteki w zakresie gromadzenia i przechowywania informacji. Biblioteka nadal będzie służyć zachowaniu pamięci kulturowej oraz przechowywaniu i udostępnianiu wiedzy, niezależnie od tego, na jakich nośnikach ta wiedza będzie utrwalana. Jednak sam sposób przekazywania informacji musi ulec znaczącej zmianie. W powszechnym zalewie wiadomości najbardziej istotne stanie się znalezienie i wyselekcjonowanie konkretnej, poszukiwanej przez czytelnika wiadomości i dostarczenie jej w najbardziej wygodny dla odbiorcy sposób³.

Biblioteka będzie mogła również pełnić funkcję **weryfikatora informacji**. Jednym z jej bardziej istotnych zadań będzie udział w walce z fake newsami. M. Connor Sullivan zauważa, że „kompetencje bibliotek w dziedzinie dezinformacji i fałszywej informacji są jeszcze zbyt powierzchowne”⁴. Będzie się to odbywać nie tylko przez proste rozpowszechnianie prawdziwych wiadomości jako rodzaju „sprostowania” tego, co zostało zafałszowane w fake newsach. Chodzi o proces bardziej złożony, gdzie istotną rolę odgrywa zaufanie odbiorcy do danego źródła informacji. W badaniach dowiedziono bowiem, że dobra informacja nie „wypełni luki”: ona musi przeważać nad fałszywymi przekonaniem, zakorzenionymi wcześniej w umyśle. Jest to skomplikowane zadanie. Badacze dowiedli na przykład, że jeśli fałszywa informacja wzmacnia u danej osoby istniejące wcześniej przekonania, proste usiłowanie skorygowania błędu może przynieść odwrotny efekt – fakty, które nie zgadzają się z czyjąś opinią, jeszcze bardziej umacniają tę ostatnią (opinię tej osoby)⁵. Sprawę dodatkowo utrudnia ogromna ilość i popularność fałszywych wiadomości. I nie chodzi tu jedynie o przekazy z gruntu fałszywe. W grę wchodzi informacja tendencyjne, pozornie opierające się na prawdzie, opinie przybierające pozór faktów, klasyczne „kaczki dziennikarskie”, raporty oparte na zafałszowanych danych i wiele temu

¹ V. Morin, A. Raynault, *La bibliothèque scolaire de l'avenir: collaborer pour mettre en œuvre des carrefours d'apprentissage intégrant un laboratoire créatif. Un exemple à la Commission scolaire de Montréal*, [online:] <https://journal.canadianschoollibraries.ca/la-bibliotheque-scolaire-de-lavenir/> – 5 III 2024.

² F. Roche, F. Saby, *L'avenir des bibliothèques. L'exemple des bibliothèques universitaires*, [online:] <https://books.openedition.org/pressesenssib/1804> – 5 III 2024.

³ L. Novy, S. Lazarovic, *Bibliothèques de l'avenir*, [online:] <https://www.goethe.de/ins/ca/fr/kul/lit/nlc.html> – 5 III 2024.

⁴ S. Lazarovic, *Comment les bibliothèques peuvent-elles contrer les fausses nouvelles?*, [online:] <https://www.goethe.de/ins/ca/fr/kul/lit/nlc/21468726.html> – 5 III 2024 (tu i w dalszej części artykułu – tłumaczenia własne).

⁵ *Ibidem*.

podobnych⁶. M.C. Sullivan zauważa, że w świecie, który zalewany jest różnorodnymi i często nie do końca sprawdzalnymi wiadomościami, rolą biblioteki będzie budowanie zaufania czytelników do tej placówki jako instytucji dostarczającej wiarygodnych informacji. Nie należy lekceważyć faktu, że podstawową wiedzę na temat przygotowywania i weryfikacji informacji można już znaleźć w bibliotekach. Istniejące tam bazy danych – zbiory książek, czasopism i innych materiałów bibliotecznych – stanowią istotną podwalinę do wypracowania tego zaufania i dostarczania w pełni wiarygodnych treści⁷. Jak podkreśla Nat Hill z Metropolitan New York Library Council, analiza archiwów i źródeł jest kluczowym elementem walki z fałszywymi informacjami zamieszczanymi w mediach społecznościowych⁸. Wykreowanie wizerunku biblioteki jako godnego zaufania źródła informacji to zadanie warte wysiłku, bo dzięki pracy włożonej w pozyskiwanie wiarygodnych treści biblioteka zyska nowych czytelników zarówno wśród osób chcących zweryfikować posiadane wiadomości, jak i wśród zagubionych w gąszczu rozmaitych przekazów poszukiwaczy konkretnej wiedzy, na przykład wśród dziennikarzy, którzy w swej walce z fake newsami będą mogli przeszukiwać tam różnorodne źródła i zbiory dokumentów. W procesie budowania zaufania niebagatelną rolę odgrywać będzie czynnik ludzki – wszak personel biblioteczny jest szczególnie predestynowany do przygotowywania i weryfikacji informacji⁹. Tworzenie atmosfery wiarygodności i zaufania będzie zależało od rzetelności wykonywanej przez bibliotekarzy pracy. A przecież, jak podkreśla M.C. Sullivan, „informacja jest kwestią zaufania, szczególnie gdy podawane są w wątpliwość powszechne i mocno zakorzenione w świadomości przekonania”¹⁰. Aby sprostać temu zadaniu, bibliotekarze będą musieli posiadać wielorakie kompetencje związane z nowymi technikami komunikacji i przekazywania informacji. W szybko zmieniającym się świecie są to umiejętności kluczowe, pozwalające odnaleźć się w wirtualnej rzeczywistości. N. Hill w wywiadzie udzielonym podczas konferencji w Goethe Institut stwierdza: „Będziemy potrzebować coraz większej liczby różnego typu bibliotekarzy”¹¹. Proces budowania zaufania do biblioteki jako źródła wiarygodnej wiedzy to zadanie uniwersalne, skierowane do całego systemu, do wszystkich bibliotek. Jedynie kompleksowe podejście do tego zagadnienia może przynieść zadowalające rezultaty.

Kolejnym istotnym, choć nie nowym, zagadnieniem jest **potencjał bibliotek jako przestrzeni współdzielonej służącej edukacji całožyciowej oraz rozwojowi wspólnot i środowisk lokalnych**. Problem ten poruszyli Nico Koenig i Grif Peterson z Peer 2 Peer University (P2PU): „W Ameryce Północnej biblioteki i ośrodki kultu religijnego to w gruncie rzeczy jedyne miejsca, gdzie każdy, obojętne kto, może wejść i nikt

---

⁶ *Ibidem*.

⁷ *Ibidem*.

⁸ *Ibidem*.

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ *Ibidem*.

Nowe Ogólnopolskie Forum Bibliotek Pedagogicznych nr 7

INSTYTUCJA
WOJEWÓDZTWA
MAŁOPOLSKIEGO

<https://akademicka.pl>

